

Strategická inovace PLNÉ UPLATNĚNÍ ČESKÉ REPUBLIKY V EVROPSKÉ UNII

PhDr. Vladimír Špidla

Stručná charakteristika strategické inovace a současných a budoucích problémů, na které chce reagovat.

Česká republika vstoupila roku 2004 do Evropské unie. Tento fakt vytvořil historicky unikátní situaci, na kterou je potřeba reagovat.

V současné době je působení České republiky v EU neefektivní. Nedaří se nám využít příležitostí a zvyšuje se riziko naší periferizace. Neumíme zřetelně zformulovat náš zájem ve vztahu k EU a ani naši představu o našem podílu na konstrukci a rozvoji EU.

Nevyužíváme EU jako zdroje pro náš civilizační rozvoj, ani jako zprostředkovatele, kterým můžeme ovlivnit způsoby řešení globálních problémů.

Naše schopnost využít Evropské strukturální fondy je strategicky nedůsledně definovaná a nedostatečná.

Hlavní slabinou ČR ve vztahu k EU je neschopnost formulovat a realizovat konzistentní národní politiku, kterážto neschopnost je daná nekoordinovaností jednotlivých aktérů v našem politickém systému. Nekoordinovanost se projevuje nejen v užší politické sféře, ale i v neschopnosti této sféry integrovat do formulace a realizace takové národní politiky občanskou společnost v širším slova smyslu.

Cílem inovace je posílit základnu, která umožní České republice lépe zformulovat její strategické představy ve vztahu k EU a zvýší její schopnost je v rámci naší země a EU také prosadit.

Specifikace předpokládaných změn v kvalitě a udržitelnosti života

Navrhovaná inovace je schopna posílit disponibilní civilizační potenciál ČR a projeví se v posílení faktorů kvalitativního rozvoje /inovace, věda, výzkum, lidský kapitál/, v posílení sociální soudržnosti, v posílení vzdělanosti, ve snížení regionálních rozdílů.

Důležitým ziskem bude i posílení ekonomické, sociální, ekologické, vojenské a v neposlední řadě i energetické bezpečnosti České republiky.

Charakteristika způsobů a nástrojů, kterými mají být tyto změny dosaženy

Základním nástrojem je institucionální zabezpečení tvorby evropské politiky na centrální úrovni státní správy.

Toto zabezpečení je třeba koncentrovat do Úřadu vlády. Evropská politika již není čistou zahraniční politikou a vzhledem ke svému významu musí mít váhu nadřazenou rezortním ministerstvům. Nadto v důsledku Lisabonské smlouvy se posílila pozice ministerského předsedy v evropském rozhodování.

Podstatnou část svých strategických rozhodnutí činí ministerský předseda v evropském rámci. Oddělení pro evropské záležitosti jako samostatná jednotka Úřadu vlády, vedená nejlépe státním tajemníkem, mu umožní sledovat evropskou politiku na odpovídající úrovni.

Samostatné ministerstvo pro evropské záležitosti by nebylo pro výkon této úlohy dostatečně silné. Z důvodu své ústavní odpovědnosti by musel ministerský předseda tak jako tak vytvořit na Úřadu vlády samostatný útvar pro evropské záležitosti.

Nezbytnou součástí výstavby útvaru pro evropské záležitosti je provedení zásadní delimitace mezi ním a ministerstvem zahraničních věcí. Nespornou součástí agendy tohoto ministerstva jsou třetí země: USA, Rusko, Brazílie, Čína, a dále agenda multilaterálních organizací jako jsou OSN, OECD, GATT atd. Další nespornou agendou pro ministerstvo zahraničních věcí jsou bilaterální vztahy. Vzhledem k evropské agendě jsou to především vztahy s Německem, Francií, Polskem a Velkou Británií. Ve vztahu k uvedeným zemím je důležité vypracovat spolehlivou koordinaci mezi Úřadem vlády a ministerstvem zahraničí.

Delikátním problémem je dobrá koordinace mezi prezidentem a ministerským předsedou. Dosavadní mnohohlasnost ČR významně oslabuje. Je nutné posílit jednoznačnost faktu, že je to premiér a vláda, kdo jsou plně odpovědní za evropskou politiku. Na linii kontaktu prezident - premiér je potřeba vytvořit trvalý systém průběžných konzultací mezi oběma ústavními činiteli.

Na centrální úrovni státní správy bude vhodné do obecné personalistiky a do programů personálního rozvoje začlenit obor evropské integrace. Zejména nabídnout vhodnou pedagogickou a intelektuální oporu osobám, které usilují o pozice v evropské politice. Vhodnou formou jsou jednosemestrální kurzy zaměřené na přípravu v obecných oborech a v příslušných poptávaných specializacích.

Prohloubit je potřeba spolupráci se zaměstnanci Evropské komise původem z České republiky. Důraz je třeba klást i na spolupráci s jednotlivými kabinetem komisařů. Znamená to vytvořit metodu pravidelné konzultace mezi Úřadem vlády a českými členy kabinetů jednotlivých komisařů - příležitostně i za přítomnosti ministerského předsedy. Podobně je tomu i ve vztahu k Evropskému parlamentu a dalším evropským institucím. Metodu pravidelné konzultace se členy kabinetů využívá intenzivně např. SRN.

Dalším důležitým krokem je posílení strategických prvků rozhodování pro čerpání evropských fondů a zásadní zjednodušení jeho institucionální architektury. Česká republika spotřebovává podstatně větší množství financí na obsluhu systému než srovnatelně velké země, např. Portugalsko. Je to dáno iracionální roztržitostí, která vyplývá z neschopnosti definovat společný zájem a s jistou nadsázkou lze říci, že i z jisté hašteřivosti politických aktérů.

V rámci navrhované strategické inovace se doporučuje přesun prostředků z takzvaných tvrdých projektů směrem k projektům posilujícím dlouhodobě rozvoj lidského kapitálu. Především jde o oblast celoživotního vzdělávání a zaměstnatelnosti.

Je třeba zřetelně převést váhu koordinace a strategie na Ministerstvo pro místní rozvoj a oslabit pozici a vliv Ministerstva financí, které lze nahlížet z perspektivy strukturální politiky jako technickou a servisní organizaci, nikoliv jako strukturu s rozhodovací silou.

Koordinace tvorby strategie využití evropských fondů je věcí Ministerstva pro místní rozvoj a přijetí konečných strategických rozhodnutí a posléze evaluací věcí vlády jako celku.

Podstatné pro efektivní jednání je dobré projednávání evropských materiálů na parlamentní úrovni. Dosavadní úroveň koordinace mezi oběma komorami je slabá nebo spíše neexistující.

Další podstatnou složkou úspěchu je účinná spolupráce mezi vládou a oběma komorami parlamentu. Dosavadní způsob je povytce formální. Vláda více méně sděluje své záměry, ale vliv parlamentu na jejich konečnou formulaci není silný. Ze strany vlády je správné zavést systém předběžné konzultace poměrně dlouho před zaujetím stanoviska. Je potřebné umožnit předsedům výborů obou komor, účastnit se jako pozorovatelé jednání příslušných vládních výborů, pověřených přípravou stanovisek vlády. Od vlády je nutné požadovat předkládání informací výborům v dostatečném časovém předstihu. Součástí této strategické inovace je tedy i nalezení mechanismu, který aktivně zapojí parlament jako celek do politického rozhodování v evropské agendě.

Nutným krokem je změna jednacích řádů obou komor a vytvoření pravidelné společné schůze výborů pro evropské záležitosti obou komor se společným projednáváním a odděleným hlasováním. Návrh by byl schválen při kladném hlasování obou výborů.

V rámci spolupráce s EP je třeba zajistit pravidelný kontakt mezi českými poslanci EP bez ohledu na jejich politickou orientaci a oběma komorami parlamentu. V rámci technického zajištění práce výboru je třeba zřídit koordinační kapacitu v tomto smyslu a vytvořit pravidelnou konferenci mezi předsedy jednotlivých frakcí v EP a příslušnými výbory na úrovni národního parlamentu.

V rámci Parlamentního institutu je potřebné vytvořit samostatné oddělení evropské agendy s dostatečnou odbornou kapacitou pro podporu práce Parlamentu.

Spolupráce s občanskou společností

Zapojení občanské společnosti v širším slova smyslu vyžaduje efektivní vypořádávání připomínek k evropským materiálům, zejména k různým formám konzultačních materiálů, jako jsou Zelené a Bílé knihy. Na úrovni poradních orgánů vlády je pro tento účel žádoucí vytvořit stabilní platformu.

Je možno vytvořit stálý orgán Rady hospodářské a sociální dohody k přípravě a projednávání evropských agend. Zejména pro formulování stanovisek v Hospodářském a sociálním výboru (ECOSOC) a ve Výboru regionů EU.

Obdobnou platformu je vhodné vytvořit v rámci Svazu měst a obcí, zejména jako orgán připravující jednání ve Výboru regionů.

V rámci vědní politiky je vhodné vytvořit na národní úrovni rámcový plán pro evropská studia, který prohloubí koordinaci a diskusi mezi doposud relativně autonomně působícími kapacitami. Základní představou je zkoordinovat jednotlivé samostatné programy tak, aby se vyloučilo nevhodné překrývání a naopak posílila synergie mezi jednotlivými odbornými aktivitami a docílilo se co nejúplnějšího pokrytí všech relevantních tematik.

Aktéři a zdroje

Lidské, materiální i finanční zdroje je možné získat restrukturalizací a účelovou alokací zdrojů dosavadních. Dodatečné finance nejsou nutné.

Nejdůležitější aktéři a jejich role

Vláda České republiky: Má základní povinnost docílit koordinace uvnitř českého ústavního systému. Tak, aby stanoviska předkládaná Evropské Radě a ostatním orgánům EU byla dostatečně konzultovaná a netrpěla demokratickým deficitem.

Prezident republiky: Vzhledem k tomu, že reprezentuje zemi navenek, musí svá stanoviska konzultovat s premiérem a sledovat ve svých iniciativách linii vlády.

Parlament České republiky: Využívá možností otevřených Lisabonskou smlouvou. Spolupracuje s orgány zastupujícími parlamenty na evropské úrovni. Udržuje pravidelné kontakty s evropskými výbory ostatních parlamentů, zejména SRN, Slovenska, Polska, Rakouska, Maďarska a Velké Británie. Udržuje kontakt s českými poslanci v Evropském parlamentu.

Česká reprezentace v Evropském parlamentu: Zajišťuje informační tok mezi EP a výbory českého parlamentu prostřednictvím jednotlivých frakcí.

Stalé zastoupení ČR při Evropské unii: Poskytuje systematickou informační a koncepční podporu vládě a parlamentu.

Svaz měst a obcí: Soustřeďuje se zejména na udržování kontaktu s Výborem regionů EU a je systematicky konzultován v otázkách strukturální politiky.

Rada hospodářské a sociální dohody: Je využívána zejména pro koordinaci se sociálními partnery v oblasti ekonomických a sociálních témat. Dále koordinuje národní přístup s příslušnými tripartitními orgány na evropské úrovni.

Hejtmani krajů České republiky: Mají obdobné funkce jako Svaz měst a obcí. Udržují stálý kontakt s Výborem regionů EU a aktivně konzultují s parlamentem a vládou zejména otázky strukturální politiky.

Akademie věd České republiky: Konzultuje přípravu rámcových plánů pro výzkum a vývoj.

Konference rektorů vysokých škol: Pomáhá zajišťovat synergii mezi pedagogickými a vědeckými projekty vysokých škol s cílem zajistit efektivní vliv na evropské politiky a efektivní využití evropských programů v náš prospěch.

Rada vlády pro výzkum, vývoj a inovace: Účastní se formulování vědní politiky a přípravy rámcových plánů pro výzkum a vývoj.

Možné negativní důsledky uplatnění strategické inovace

Negativní důsledky nejsou pravděpodobné.

Překážky, které stojí v cestě realizaci této strategie

Neexistují závažné technické nebo finanční překážky. Jedinou reálnou překážkou jsou ty silně artikulované partikulární zájmy, které pracují proti funkčnímu rozvíjení evropské integrace a naší plné a produktivní účasti na ní ve všech strukturách české společnosti.

Hlavními liniemi sporů jsou linie zahraniční x evropská politika, linie vláda x prezident a vláda x regiony, senát x sněmovna.

Zvláštní oblastí sporů s velkým rizikem je využití strukturálních fondů, zejména po linii centrum x region.

Předpoklady úspěšné implementace

Prvním předpokladem je angažovanost premiéra a vlády a předsedů obou komor parlamentu ČR.

Minimální nezbytnou základnou je spolupráce vlády, obou komor parlamentu ČR a Rady hospodářské a sociální dohody.

Důvodová zpráva ke strategické inovaci PLNÉ UPLATNĚNÍ ČESKÉ REPUBLIKY V EVROPSKÉ UNII

Pro Českou republiku je Evropská unie základním civilizačním prostorem. Historicky se česká kultura vždy vyvíjela jako součást evropské kultury, ovlivněné především katolickým univerzalizmem.

České země se od svého dějinného počátku vždy vyznačovaly prolínáním více kulturních okruhů. V Cyrilometodějské misi došlo k důležitému ovlivnění řeckovýchodním okruhem. Česká kultura se od počátku nevyvíjela jako kultura etnicky česká, nýbrž jako česká varianta univerzální středoevropské kultury. Dokladů pro toto konstatování lze přinést velké množství.

Jako dobrý příklad nám může posloužit chrám svatého Víta na Pražském hradě. Je založen stylově jako dílo mezinárodní gotiky Matyášem z Arassu, tedy člověkem z jádrového území francouzské gotiky. Rozhodující vklad pak vložil Petr Parléř ze švábského Gmundu a jeho následovník Benedikt Ried pocházel z jižního Německa. Mohli bychom pokračovat s řadou dalších jmen.

České země představovaly z politického a ekonomického hlediska vždy součást svým způsobem integrovaného širšího okruhu. V době vrcholící vlády Přemyslovců zahrnovaly české země širší okolí. Český král byl králem českým, uherským i polským.

Naše vrcholné politické i kulturní období integrace do západního katolického kulturního okruhu je spojeno s Lucemburky. Připomeňme, že Karel IV byl císařem středověké Říše Římské, a že český král na rozdíl od krále polského byl říšským kurfiřtem, volitelem římského císaře, tedy aktérem středověké integrace.

Rozdíl mezi pozicí Polska a Česka je zřetelný i v celkové orientaci politiky. Na rozdíl od Polska Česko nikdy nemělo skutečnou východní politiku. To nebylo dáno rozdílem sil. Po velmi dlouhou dobu bylo Česko mocensky srovnatelné s Polskem a bylo pravděpodobně o něco silnější.

Ambice být centrem dílčí integrace skončily v 15. století. Nikoliv jenom v důsledku vyčerpání z husitských válek, nýbrž i pod tlakem širších politických změn. Tlaku Turků, objevení Ameriky a tím i pozvolnému přesunu hlavních civilizačních center směrem k Atlantiku.

Pak následovalo 300 let života v podunajské integraci. Po Rakousku-Uhersku přišla první republika, které opět byla svým způsobem integrací širšího prostoru (Slovensko, podkarpatská Ukrajina). Po celé meziválečné období jsme se snažili integrovat poněkud širší prostor prostřednictvím Malé dohody. Protektorát a později Rada vzájemné hospodářské pomoci byly opět, byť zvrhlými, pokusy o integraci.

Naše hospodářství se v důsledku dlouholetého vývoje rozvinulo jako hospodářství v rámci širší integrace, tedy podstatně silnější, než odpovídá samotnému našemu vnitřnímu trhu.

Jádrová kulturně ekonomická linie byla velmi brutálně přerušena 2. světovou válkou. Okupace a později železná opona nás oddělily od západoevropského okruhu jak ve fyzickém, tak i v kulturním slova smyslu.

Odsun německého obyvatelstva zásadně změnil kulturní a etnické poměry na našem území. Československo mělo, paradoxně vzato, jedny z největších válečných ztrát. V konečném součtu jsme v důsledku válečných událostí ztratili asi 3 miliony obyvatel.

Příklon k ruské kultuře a ruské semicivilizaci nebyl dostatečnou náhradou. Rok 1968 naší civilizační izolaci ještě prohloubil. Vytvořil novou oponu, nikoliv železnou, nýbrž oponu pohrdání.

Období po roce 1968 lze považovat za období totální izolovanosti od civilizačního pohybu evropského kontinentu a svým způsobem za radikální diskontinuitu s naší historií. Myslím, že to vysvětluje celou řadu reflexů a podvědomých aktuálních postojů české společnosti.

Vstup do EU je návratem k původní pozici našich zemí - to jest stát se znovu součástí širšího západoevropského civilizačního okruhu a stát se jeho funkční součástí. S určitou nadsázkou lze říci, že naším historickým osudem je být vyspělou součástí nějaké formy politické a kulturní integrace. Je proto naším nejvyšším zájmem mít schopnost ovlivnit její vývoj.

Riziko periferizace

Bez ohledu na svůj vstup do EU je Česko vystaveno trvalému riziku periferizace. Onen údajný výrok kancléře Bismarcka o tom, že ten, kdo ovládá Čechy, ovládá Evropu, je nonsens. Podunajská monarchie ovládala české země dosti dlouho a nikdy se nestala prvořadou evropskou mocností. Vnitrozemská poloha náš význam zásadně oslabuje.

Dějiny 2. světové války jsou toho dalším důkazem. Okupace Čech, Moravy a Slezska nebyla důvodem k válce, protože tento zisk byl z mocenského hlediska málo významný. Hlavní zápasy se odehrávaly na ose Berlín – Varšava - Moskva, případně Paříž - Berlín. Druhá strategická linie pak šla směrem Moskva - Bělehrad. Válka již byla rozhodnuta, když byla, více méně pro pořádek, osvobozena i Praha.

Tato do určité míry periferní situace je hluboce zakotvena v naší historii. Pokus Karla IV změnit hlavní obchodní trasy a stáhnout je do Prahy se nepovedl.

Rozpad Československa riziko periferizace ještě významně posílil. Geopolitická pozice Česka podstatně zeslábla. Pokud Československo představovalo území o délce cca 1200 km, nebylo

jej možné v zásadních sítích pominout. Nevzít v úvahu Česko je nyní možné a není to nijak zásadně nákladné.

Slovensko se po rozdělení Československa nalézá v geopoliticky silnější pozici než Česko. Jeho geografická poloha jej činí nepominutelným jako spojnicí mezi střední Evropou a Balkánem.

Riziko periferizace je ještě zesíleno naším relativně malým podílem na celkové produktivní kapacitě EU. Ve všech ohledech - ekonomickém, kulturním a vědeckém.

Důležitou daností posilující riziko naší periferizace je kromě naší již zmíněné vnitrozemské polohy i nepřítomnost transkontinentálních vodních cest.

Dílčím problémem je i to, že čeština je malým jazykem, který nezprostředkovává přímočaře kontakt se širším okolím. Naopak, je jedním z dalších zdrojů naší izolovanosti.

Riziko zaostalosti

Míra integrace potřebná k udržení se v nejvyspělejších vrstvách civilizace již přesáhla kapacitu Česka ve všech ohledech. Naše zdroje jsou omezené. Mobilizaci našeho lidského, organizačního a peněžního kapitálu nejsme schopni zajistit naší civilizační samonosnost. Desetimilionová populace je na to příliš malá. Hlavním – a vlastně jediným – perspektivním východiskem může být naše aktivní účast na civilizačních a integračních projektech Evropy.

Riziko ztráty kontroly nad svým osudem

Česko je zemi, jejíž vnitřní dynamika není dostatečná k udržení kontroly nad vlastním osudem. Naprostá většina rozhodujících impulsů, které určují naši existenci, přichází zvnějšku. To se týká ekonomiky, rozhodujících rizik v oblasti energetiky a zásobování nezbytnými surovinami, ale i kultury a ekologie. Je proto osudovou potřebou mít v EU co největší vliv a jeho prostřednictvím získat větší vliv na zásadní externí situace.

Návrhy na změny

Zásadní slabinou našeho vztahu k EU je všeobecné nepochopení EU jako příležitosti. V převažujícím pojetí naší politiky je EU chápána jako nutné zlo. Je snaha rozsah evropské politiky omezovat na minimum a ve své podstatě se jí zabývat pouze formálně. Důsledkem je, že na centrální úrovni politiky a správy nevznikla nikde dostatečná intelektuální kapacita, která by Česku umožnila aktivně zasahovat do evropského dění. To se týká jak parlamentních

výborů v Poslanecké sněmovně i v Senátu, tak i exekutivy. Proto je nutné zakotvit evropskou agendu jako samostatnou agendu na úrovni nejvyšší exekutivy.

Evropskou agendu je třeba chápat jako agendu vnitřní, nikoliv jako agendu zahraniční. Bez ohledu na to, že vyžaduje určité kompetence obvyklé v zahraniční agendě. Ministerstvo zahraničí by mělo mít z tohoto důvodu jenom omezený význam. Jeho hlavním úkolem by v tomto smyslu měla zůstat agenda třetích zemí a agenda mezinárodních organizací - OSN, OECD apod. Ze třetích zemí pak zejména USA, Rusko, Brazílie a Čína. Česko by, obecně řečeno, mělo opustit globální pohled na zahraniční politiku a přejít k pohledu globalizovanému. To znamená opustit plochu a věnovat se několika regionům nebo subregionům, které mají pro nás mimořádný význam nebo kde jsme získali vlivem tradice a mnohdy i náhody neobvyklou pozici. Jako příklad mohou posloužit některé arabské země severní Afriky nebo západní Balkán.

V delimitaci mezi evropskou a zahraniční agendou se nejobtížněji řeší vhodná koordinace bilaterálních vztahů se zeměmi EU. Zejména s těmi nejvýznačnějšími - tedy s Francií, Německem, Velkou Británií a Polskem.

Je zřejmé, že klíčovou zemí pro ČR je SRN. Je proto řada důvodů. Ty nejpodstatnější jsou geopolitické, kulturní a ekonomické.

Je zřejmé, že Česko a Německo představují dvě větve společného kulturního a ekonomického okruhu. Dokonce i struktura ekonomiky je významně obdobná. Z hlediska ekonomických vztahů je Německo náš prvořadý partner. Po úplném otevření pracovního trhu se stane cílem pro naše kvalifikované síly, i když není nutné očekávat radikální zlom; spíše se to projeví jako pozvolná dlouhodobá tendence. V mezinárodním srovnání patří Německo k nejinnovativnějším státům. Není pravděpodobné, že by naše ekonomika nebyla zásadně i ve své inovační podobě ovlivněna Německem.

V porovnání s významem této země jsou naše znalosti o ní absolutně omezené. Odpovídající reakcí je výrazné posílení speciálních německých studií zahrnujících veškeré německy mluvící země, soustředěná podpora výuky němčiny a obecně i ostatních reálií německy mluvícího kulturního okruhu na středních a vysokých školách.

Podceněnou zemí v rámci naší evropské politiky je Francie. Naše znalosti v politickém prostředí jsou spíše karikaturní. Přitom, je zjevné, že Francie a Německo jsou a zůstanou motorem evropské integrace. Velmi důležitý aspekt kontaktů s Francií jsou její globální kapacity. Z hlediska vojenské síly je Francie po USA a Ruské federaci třetí jadernou mocností světa, která disponuje celou jadernou triádou z vlastních zdrojů a množstvím hlavic dostatečných pro globální střetnutí. Jistou zajímavostí na okraj je svébytná kulturní kapacita Francie i způsob, jakým ji francouzský stát podporuje a rozvíjí. Základní strategický zájem Francie a Česka se shoduje – mít EU dostatečně silnou, aby se mohla prosadit v globálním světě.

Z uvedeného vyplývá nutnost obdobného přístupu k Francii jako k Německu.

Naopak Velká Británie je u nás zemí silně přeceňovanou. Její strategická pozice jí dává iluzi o možnosti samostatného osudu, jakési britské cesty mezi EU a USA v globálním světě. Toto přecenění jejího významu vyplývá ze záměny významu jazyka s významem země. Velká Británie bez angličtiny by byla jen těžko schopná soutěžit s Itálií. Geostrategicky je Ukrajinou západního světa.

Z důvodů obecné orientace Velké Británie na jistou třetí cestu je tato země nepříliš zainteresovaná na střední Evropě. Pokusy spolupracovat s Velkou Británií nás vždy staví do situace slabšího spojence. Ovšem klíčový rozdíl našich zájmů spočívá v odlišné představě o celkovém směřování EU. Zájem Británie je volný svazek. Předpokládá totiž příležitostnou schopnost nahradit váhu EU váhou USA

Samostatnou kapitolou zůstává náš vztah k Víšegradu. V zásadě může mít pouze omezený význam: jednotlivé země jsou orientované na řadu dílčích problémů, které jsou pro ně samozřejmě zásadně důležité. Koordinace politik je ve srovnání s potenciálními přínosy příliš komplikovaná. Z této řady se zásadně vymyká Polsko.

Polsko je zemí, které prochází fází jasného vzestupu. Velmi rychle dosáhne mimořádně silné pozice ve střední Evropě. Jeho ekonomická a kulturní síla nás významně zastíní. Polsko může mít ambice hrát výraznou evropskou roli. Je naším zájmem tuto roli pochopit a moderovat. Na rozdíl od nás má Polsko vyvinutou východní politiku a má v tomto směru jistou schopnost ovlivnit politiku celé EU. Je to Polsko, nikoliv Česko, které může být mostem k Ukrajině a Rusku. Z uvedených důvodů je důležité prohloubit i vztahy s ním.

Obecně lze zformulovat priority našeho zájmu takto: EU, Německo, pak na stejné úrovni Francie a Polsko a o stupeň níže Velká Británie. Tomuto konceptu je třeba přizpůsobit koordinaci mezi ministerstvem zahraničí a strukturami pro evropské záležitosti.

Dalším problémem je nedostatečné personální zastoupení Česka ve strukturách EU. V tomto směru nemá Česko žádnou toho jména hodnou strategii. Podpora našich kandidátů se omezuje na příležitostný lobbismus, což je samozřejmě velmi slabé. Váha republiky nám v tomto směru nedává příliš mnoho vlivu. Naprosto chybí systematická příprava kandidátů pro jednotlivé konkursy, tak jak jí provádějí Němci a především Britové. Právě to je fáze, která v zásadě rozhoduje o úspěchu. Vhodným řešením by bylo vytvořit při Úřadu vlády vzdělávací instituci, specializovanou na přípravu adeptů pro evropské konkursy.

Další slabinou je roztržitost našeho akademického potenciálu. Evropská studia se vyučují z různých hledisek všude, ale zdá se, že výsledky jsou zatím nedostatečné. Stejně tak ani spolupráce s ostatními akademickými pracovišti v našem nejbližším okolí není dobrá. Větší koordinace zejména s Němci, Slováky a Poláky se jeví jako nezbytná a nanejvýše účelná.

Politika využití strukturálních fondů EU

Naší slabinou je především strategická nejasnost. Neexistuje dostatečně zřetelně definovaná vůle k objasnění, co jsou strategické priority ČR. Důsledkem tohoto stavu je volné střetávání mezi jednotlivými oblastmi. To, co jeví jako strategická priorita, je pak ve skutečnosti důsledkem aktuální rovnováhy sil. Za těchto okolností se prosazují méně strategicky významné obory, jejichž síla tkví ještě v komunistické tradici. Typickou ukázkou je doprava se svou hmotnou vahou s velkými objemy prostředků a dobře vyvinutou inženýrskou tradicí. Paradoxně tak celkové zaměření strukturální politiky silněji ovlivňuje minulost než perspektivní potřeby. Jakkoliv je zřejmé, že budoucnost bude daleko méně pouhou extrapolací minulosti, než tomu bylo kdykoliv dříve.

Podceněné jsou především soft obory, směřující k rozvoji lidského potenciálu v širokém slova smyslu - to znamená rozvoj zaměřený nejen na elity, ale spíše na skupiny ohrožené sociálním vyloučením. Základním cílem musí být uplatnění lidí na trhu práce. Je třeba využít mimořádných evropských peněz k vytvoření struktur sledující celoživotní dráhu vzdělávání, to je zásadně konstituovat a prohloubit struktury pro vzdělávání dospělých.

Významně podceněný je i aspekt integrace EU, respektive není jako prioritní definován. Projekty nejsou posuzovány z hlediska jejich vlivu na silnější integraci do progresivních projektů EU a progresivních sítí EU. Chybí zhodnocení projektů EU z hlediska jejich civilizačního významu a z hlediska naší schopnosti se na nich podílet.

Další slabinou je naše nepřehledná organizační struktura. Nedostatečná je zejména koordinace mezi Operačními programy a regionálními operačními programy. Nepodařilo se doposud najít optimální rovnováhu mezi celostátním a regionálním zájmem. Strategický zájem ČR nelze zajistit pouze prostřednictvím aktivity regionů.

Vědecká a kulturní spolupráce. Opět se ukazuje základní slabina našeho politického myšlení - totiž neschopnost definovat priority a nalézt rovnováhu mezi centrem a dílčími zájmy.

K překonání tohoto stavu by mohl přispět specializovaný orgán pro definici strategických cílů využívání strukturálních fondů EU v ČR.

Veřejná politika a správa

Lisabonská smlouva významně posiluje úlohu Evropského parlamentu. V zásadě lze říci, že český parlament nenalezl na tuto výzvu a otevírající se novou možnost institucionální a politickou odpověď. Koordinace mezi komorami je nedostatečná. Jejich pozice v nové struktuře rozhodování není ani definovaná a neodehrávají se ani vážněji míněné pokusy o nalezení odpovídajícího řešení.

K efektivě projednávání by přispělo institucionální uspořádání obdobné federálnímu shromáždění z doby ČSFR. **Technicky to znamená vytvoření společného pléna evropských výborů obou komor, kde by se ve společné rozpravě projednávaly příslušné předlohy.** Vlastní hlasování by se pak odehrálo samostatně po jednotlivých komorách. Problémem ovšem je nesymetrická váha evropské agendy v jednotlivých komorách. V Senátu rozhoduje o agendě plénum, ve sněmovně pouze výbor.

Slabinou zůstává schopnost využívat evropské parlamentní instituce, zejména Cossak. Naše parlamentní delegace tam nevystupují vyzbrojeny hlubší strategií. Ztrácíme tak podstatnou část svého vlivu v evropských institucích. Stranou aktivity zůstávají také orgány Rady, zejména ECOSOC a Výbor regionů. V prvním případě se jedná o tripartitní instituci. Bylo by tedy na místě vytvořit v rámci struktury Rady hospodářské a sociální dohody metodu konzultace stanovisek k evropským agendám. Obdobná situace je ve vztahu k Výboru regionů. Opět je zřejmé, že stanoviska zastávaná v tomto výboru nejsou koordinovaná v důsledku nedostatečně rozvinuté platformy ke konzultacím.

Samostatnou kapitolou je koordinace s regiony. Současná mimořádná situace s absolutní dominancí ČSSD dělá hledání rovnováhy na rozhraní centrum - region velmi delikátním, nicméně zlepšení situace je v každém případě žádoucí a potřebné. Na úrovni krajů je třeba vytvořit jednotku evropské politiky a na úrovni vlády vytvořit pravidelný konzultační mechanismus.

V rámci všeobecného prohloubení naší efektivity působení v EU se jeví jako účelné zpracování Národní strategie ČR v EU. Strategie důkladně prodiskutované v rámci rozsáhlých konzultačních mechanismů. Zejména se sociálními partnery, místními samosprávami a občanskou společností. Tato strategie by v první řadě artikulovala celkovou představu o charakteru a institucích našeho uplatnění v procesech evropské integrace a vymezila by i naši strukturální politiku, zejména ve smyslu nalezení rovnováhy mezi podporou rozvoje věcné a sociální infrastruktury.